

Evropský sociální fond. Praha & EU: Investujeme do vaší budoucnosti.

OBCHODNÍ AKADEMIE

Praha 2, Vinohradská 38

Projekt OPPA

CZ.2.17/3.1.00/34171

Název exkurze	Katedrála svatého Víta
Organizace	Typ: památková, historická, uměnovědná; 21 zastávek (10 úkolů) Začátek: Metro A „Malostranská“ Náklady: á 135 Kč, Opencard Konec: Metro A „Malostranská“ Délka: 1,3 km, 2 h
Hlavní pojmy	katedrála, znaky katedrální formy, hroby panovníků, české korunovační klenoty, kaple sv. Václava, čeští patroni, náhrobek sv. Jana Nepomuckého, vitráže
Přílohy	Plán katedrály, Metodické pokyny, Pracovní úkoly

č.	přesun	zastávka	výklad
=			<p>VSTUP – otevírací doba katedrály v po–so 9–17 h, v neděli 12–17 (XI.-III. do 16 h) – vstupné pouze v rámci Malého okruhu 250 / 125 Kč (Velký 350 / 175) – platí 2 dny – bezplatná prohlídka se týká pouze malé západní části chrámu – kontakty: info střediska 224 372 423, 224 372 434; provoz katedrály 724 933 441 – názornou pomůckou k přípravě exkurze je virtuální prohlídka chrámu na webu: www.katedralasvatehovita.cz</p>
1	průchod vL na 2. nádvoří Hradu	u zdi vL od průchodu	<p>ZÁPADNÍ PRŮČELÍ Západní průčelí – až z poč. 20. st., novogotické; výzdoba nedokončena – západní věže – 82 m, zakončeny prolamovanými (= děravými) helmicemi; mezi nimi štíty vyzdobené slepou kružbou (= kamenný ornament) – rozeta = velké kruhové okno, přes 10 m; kuriozita: níže autoři dostavby v oblecích – sochy – vL od rozety: 1. arcibiskup Arnošt z Pardubic, vP: Karel IV.; baldachýny 3 vstupní portály • tympanony = plochy nad dveřmi; pískovcové reliéfy¹⁹²⁹ (Španiel) – vL: Narození Krista; vP: Nanebevstoupení Krista • dveře – bronzové s reliéfními cykly; na bočních legendy končící dole smrtí světců – vL: sv. Vojtěch – <i>nahoře</i> žehná národu; vP: sv. Václav – <i>nahoře</i> vede blanické rytíře</p>
2	popojít ke chrámu	před střední dveře	<p>→ ÚKOL PRO STUDENTY č. 1 Historie chrámu (reliéf na středních dveřích) – <i>rotunda, bazilika, katedrála, její dostavba, vyobrazení osobností; tympanon s Ukřižováním</i></p>
3	do chrámu, vP	uprostřed za lavicemi	<p>TROJLODÍ I. Katedrála – <i>obrátit</i>; je nejvýznamnější památkou českého státu – celé zasvěcení chrámu zní: Katedrála sv. Víta, Václava a Vojtěcha – chrám je katedrálou v obou významech tohoto slova: – a) církevní – sídelní chrám biskupa; katedra = jeho trůn; může být různý sloh – b) architektonický – typ gotického chrámu, u nás 4 (Praha, 2x K. Hora, Kolín) – dále je památníkem národních dějin – hrobka panovníků, uložště korunov. klenotů – vedly se spory, komu patří – dohodou zůstala ve vlastnictví státu, církev ji užívá Trojloďí – <i>stojíme uprostřed</i>; je novogotické = přesná nápodoba gotiky – lod' = podélný prostor mezi řadami pilířů, mezi nimi arkády (oblouky) – střední lod' – vyšší a shora osvětlená okny, toto uspořádání se nazývá bazilikální – délka chrámu je 124 m, výška kleneb 33 m; nově²⁰¹³ instalováno efektní osvětlení Náhrobek sv. Vojtěcha – <i>výstupek v podlaze před námi</i> = 2. pražský biskup, zabit při misi v Pobaltí, český i polský národní patron</p>

			<p>– zde stála kaple sv. Vojtěcha s jeho hrobem – zbourána při dostavbě katedrály</p> <p>– ostatky přeneseny do kaple v chóru (uvidíme), nový náhrobek už nikdy nevznikl</p> <p>Rozetové okno – <i>otočit se, nad vchodem</i>; dny biblického Stvoření světa (Kysela):</p> <p>– nahoře Bůh Otec, níže „Na počátku bylo slovo“</p> <p>– <i>dál vP dle hodinek</i>: stvořil světlo, oblohu, souš, noc a den, ...</p>
4	vL do placené části	3. kaple vL	<p>Boční lodě – z každé strany lemují hlavní loď, nacházíme se v jižní</p> <p>– ke každé přiléhají 3 postranní kaple, výzdoba většinou z 19.-20. st.</p> <p>– v celé katedrále cenné vitráže ze 20. st. = barevné sklo v olověných páscích; návrhy pro ně vytvářeli nejvýznamnější malíři své doby</p> <p>→ ÚKOL PRO STUDENTY č. 2</p> <p>Nová arcibiskupská kaple – <i>náhrobní desky arcibiskupů, obraz Panny Marie, vitráž; sousední Nová sakristie (vřetenové schodiště)</i></p>
5	vpřed boční lodí	L dveře	<p>Oltář Ukřižovaný¹⁸⁹⁹ – vL; od secesního symbolisty Františka Bílka</p> <p>– vynikající dřevořezba, v <i>popředí svícen</i> v podobě ruky</p> <p>Dveře – dubové vyřezávané; boční původní barokní, prostřední nové; do kůrové kaple</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>atributy svatých</u> – symboly, podle kterých je rozpoznáme; zde např.: <p>– <i>výše</i>: evangelisté = životopisci Krista z Nového Zákona: Matouš = anděl, Marek = lev, Lukáš = býk, Jan = orel</p>
6	vP do příčné lodí	střed příčné lodí	<p>→ ÚKOL PRO STUDENTY č. 3</p> <p>Příčná loď – <i>uspořádání, vzhled před dostavbou, barokní sochy světců (atributy), Jižní okno s vitráží Posledního soudu, hudební kruchta, varhany</i></p> <p>Vysoký chór – tzv. presbytář, kněžiště; vytvořil Petr Parlér</p> <p>– štíhlý, směřující vzhůru, velká okna na úkor zdiva, nesen opěrným systémem</p> <p>– klenba – pokročilá, typ síťová = žebra napojována na sebe a souvisle pokračují dál</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>triforium</u> = krytá chodba (už zazděná) v síle zdi pod okny; další triforium zvnějšku <p>– vyzdobeno jedinečnou galerií 21 realistických portrétních bust z Parlérovy dílny: Karel IV. (uprostřed), 4 manželky, Václav IV., Jan Lucemburský, Arnošt z Pardubic</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>vitráže</u>¹⁹⁴⁸ – Švabinský; vL: P. Maria s korunou, <i>níže</i> Spytihněv II. s bazilikou <p>– <i>upr.</i>: Nejsvětější Trojice: Bůh Otec držící Syna-Krista, <i>výše</i> Duch svatý (holubice)</p> <p>– vP: sv. Václav a sv. Vít, <i>níže</i> klečí Karel IV. s modelem katedrály</p>
7	vL do ochozu	vL od kazatelny	<p>CHÓR</p> <p>Ochoz = zaklenutá chodba kolem chóru, lemována věncem kaplí, důležitý znak kated.</p> <p>– jsme v gotické části; efektní průhledy arkádami, občas vidět busty v triforiu</p> <p>– <i>dál vP 2. pilíř</i>: na odlišné profilaci patrna hranice obou středověkých architektů</p> <p>→ hlavní oltář – <i>bude v průhledu vP</i>; novogotický, od architekta dostavby Mockera</p> <p>Královské mauzoleum – <i>upr.</i>; renesanční mramorový náhrobek; nizoz. sochař Colin</p> <p>– podrobně zobrazené ležící postavy: <i>upr.</i> císař Ferdinand I. Habsburský, <i>vedle blíž</i> manželka Anna Jagellonská; <i>vzadu</i> syn a nástupce Maxmilián II.</p> <p>– kovaná mříž; u nohou socha Spasitele; pod náhrobkem je královská hrobka</p> <p>→ ÚKOL PRO STUDENTY č. 4</p> <p>Kaple sv. Zikmunda – <i>osobnost světce, uspořádání kaple, oltář se sarkofágem, nástěnná malba, renesanční náhrobek; sousední Stará sakristie, obrazy</i></p>
8	vpřed ochozem	relief vP	<p>Reliéf¹⁶²³ – vP; raně barokní, vyřezaný z dubového dřeva</p> <p>– jedinečné vyobrazení Prahy na poč. 17. st., neobvyklý pohled od severu</p> <p>– po mostě prochá kolona „zimního krále“ Fridricha Falckého po bitvě na Bílé hoře</p> <p>Socha kardinála¹⁸⁹⁵ – vL <i>od reliéfu</i>; klečící kardinál Bedřich Schwarzenberg, který se významně zasloužil o dostavbu katedrály</p> <p>– špičkové bronzové dílo od Josefa Myslbeka; detaily tváře i pláště</p>

			<p>2. kaple – sv. Anny = matka Panny Marie; <i>otočit se</i> – <i>čelně</i>: novogotický oltář¹⁸⁸⁰ – <i>upr.</i> sousoší sv. Anny a dívky P. Marie; od Mockera <i>na oltáři</i>: kopie Trevírského plenáře – středověká¹²⁶⁶ ostatková deska (relikviář)</p>
9	vP ochozem	obraz vP	<p>Obraz sv. Jana Nepomuckého – vP; barokní, ve zkratce popisuje jeho legendu: – vL zpovídá královnu, vP souzen králem Václavem IV., <i>upr.</i> vhozen do Vltavy¹³⁹³ – jako mučedník zpovědního tajemství – ve skutečnosti oběť sporů krále s biskupem – generální vikář Jan z Pomuku; v baroku rozvinut silný kult, svatořečen¹⁷²⁹ – patří mezi české zemské patrony, uctíván v katolickém světě – Jižní Amerika aj.</p> <p>→ ÚKOL PRO STUDENTY č. 5 Závěrové chórové kaple – kaple sv. Jana Křtitele (oltář, Jeruzalémský svícen), kaple Panny Marie (nástěnné malby, Kalvárie), náhrobky Přemyslovců, náhrobky biskupů v dlažbě, náhrobek a oltář sv. Víta</p> <p><i>ORGANIZACE: prostor v zadní části chóru bývá dosti frekventovaný; stísněný prostor pro výklad – případně počkat, zároveň nepřekážet jiným skupinám</i></p>
10	vP ochozem	kout před náhrobkem JN	<p>6. kaple – sv. Ostatků – oltář je vlastně obrovský relikviář s 221 zásuvkami s ostatky, další relikviáře po stranách; Karel IV. tyto svátosti zaniceně a draze nakupoval – vP: gotická malba Klanění Tří králů; vL: saský znak, dělová koule z obléhání – <i>po stranách</i>: 2 královské tumby (<i>viz dříve</i>); též pohřbeny vnitřnosti Rudolfa II.</p> <p>→ 7. kaple – <i>průhled vP, prohlédnout cestou</i> – <i>upr.</i>: oltář – schránka s ostatky biskupa sv. Vojtěcha; stříbrné busty – zL: sv. Václav (korouhev), Vojtěch (pádlo) // Cyril, Vít (kohout) – vP: mramorový náhrobek 2. arcibiskupa Jana Očka z Vlašimi – u nohou leží pes, <i>nad ním</i>: arci/biskupské berly a kardinálský klobouk</p>
11	vP ochozem	kout za náhrobkem JN	<p>→ ÚKOL PRO STUDENTY č. 6 Náhrobek sv. Jana Nepomuckého a okolí – <i>vznik a význam, uspořádání, socha světce, relikvie, další symbolika; sousední barokní reliéfy; sousední kaple sv. Marie Magdaleny (náhrobní kameny architektů)</i></p>
12	vpřed ochozem	před oratoří	<p>Královská oratoř¹⁴⁹⁰ – tribuna, z níž se panovník účastnil mše, most spojuje s palácem – skvělé pozdně gotické dílo, návrh bývá připisován Rejtovi (provedení asi Spiess) – dva hrotité oblouky nekončí podporou, ale visutým svorníkem; vystupující arkýř; symboly W = Vladislav Jagellonský; naturalisticky provedené větvoví s provazy – <i>nahoře</i>: zábradlí tvaru větví (vL ze dřeva) zemské znaky z doby Vladislava; seřazeny dle heraldického pořadí, tj. významnější od středu a vpravo – vL <i>na pilířích</i>: 2 sochy kutnohorských havířů – zdroj bohatství českých králů</p>
13	vpřed ochozem	mezi 9. a 10. kaplí	<p>9. kaple – sv. Kříže – vL tzv. Milánský kříž; též uložen zlomek údajného Kristova kříže – neobvyklý půdorys: zL 5-boký od Matyáše z Arrasu, zP 4-boký od Petra Parléře – vL <i>v podlaze</i>: náhrobek krále Rudolfa I. Habsburského¹³⁰⁷ – vládl jen necelý rok, pro spořivost zv. Kaše; v hrobě nalezeny¹⁸⁷⁰ pohřební insignie ze zlaceného stříbra – při dostavbě katedrály zde byl nově zřízen vstup do královské hrobky</p> <p>Náhrobek hraběte Šlika – <i>dál vP u pilíře</i>; nejvyšší kancléř a maršál Leopold Šlik – jeden z nejhodnotnějších barokních náhrobků, sochařská část od Matyáše Brauna – na tumbě obelisk zakončený zlacenou koulí (věčnost), ve výklenku busta hraběte – <i>po stranách</i>: římští bohové Minerva s věncem (moudrost) a Mars s mečem (válka) – <i>dole</i>: heraldický lev se zlomeným mečem; <i>nahoře</i>: letící Fáma a znak Šliků</p> <p>→ ÚKOL PRO STUDENTY č. 7 Královská hrobka – <i>podzemí katedrály a její zpřístupnění, Královská hrobka, sarkofágy Karla IV. a Rudolfa II., další pohřbení, objev staré hrobky</i></p>

14	vL za roh kaple	západní vstup do kaple sv. Václava	<p>KAPLE SV. VÁCLAVA</p> <p>Kaple v. Václava¹³⁶⁷ – ústřední bod katedrály, nejposvátnější místo českého státu = 4. kníže, na pokyn bratra Boleslava z mocenských důvodů zabit r. 929 nebo 935 ve Staré Boleslavi; zásluhy o křesťanství; první a hlavní zemský patron</p> <ul style="list-style-type: none"> – místo hrobu je stejné jako v předchozí rotundě i bazilice – projektoval Petr Parléř, odlišná od ostatních; čtvercový půdorys, síťová klenba • výzdoba – náhrobek – <i>uprostřed</i>; novodobě upravený, uložena světcova lebka; o sv. Václavu převážena do Staré Boleslavi ke slavnostní bohoslužbě – malby – <i>vP nahoře</i>: Václav provázen anděly přijíždí na říšský sněm, vítá ho císař – lustr – zlacený, novodobý z dostavby – klepadlo na dveřích – tvar lví hlavy; dle tradice se ho Václav držel ve chvíli zabití – gotický portál – <i>hlavice vP</i>: ďábel vytrhává Jidáši jazyk; <i>vL</i>: Petr zapírá Krista <p>→ ÚKOL PRO STUDENTY č. 8 Korunní komora – <i>umístění, uspořádání (dle obrázku), klíče; Svatováclavská koruna a její výzdoba, žezlo a další části klenotů, vystavování na veřejnosti</i></p>
15			<p>Kaple sv. Václava (pokračování)</p> <ul style="list-style-type: none"> – socha sv. Václava – <i>římsa upr.</i>; opuková, vrcholné dílo asi přímo do Petra Parléře – pastoforium – <i>roh vP</i>; = schránka na svátost oltářní; zlacený plech, Parléřova huť, možná se jedná o model věže – bronzový svícen¹⁵³² – <i>roh vL</i>; renesanční se sochou Václava; věnovali sladovníci – připomínka jejich zásluh o záchranu chrámu za husitských válek • dolní pás zdí – drahé kameny z Českého ráje, řezány lankem; symbol Jeruzaléma uspořádány do kříže – nástěnné malby – got. pašijový cyklus (= Kristovo utrpení); dvorský malíř Osvald; <i>upr.</i>: Ukřížování, po stranách klečící Karel IV. a 4. manželka Alžběta Pomořanská, menší postavy u kříže – princ a pozdější král Václav IV. a Johana Bavorská • horní pás zdí – nástěnné malby¹⁵⁰⁹ – cyklus 31 výjevů z legendy o sv. Václavu; – pozdně gotické až renesanční, připisováno okruhu Mistra litoměřického; – <i>upr.</i>: král Vladislav Jagellonský s manželkou Annou; – <i>roh vP shora</i>: Václav lisuje mešní víno – nese vdově dříví – jeho zavraždění
16			<p>TROJLODÍ II.</p> <p>Velká jižní věž – <i>za příčnou lodí vL</i> – gotická</p> <ul style="list-style-type: none"> – kaple v přízemí – desky se jmény sponzorů, v klenbě otvor pro transport zvonů; na vitráži – kladení základního kamene dostavby¹⁸⁷³ – vestavěna věžice s vřetenovým schodištěm – 287 schodů na vyhlídku – hodinový stroj – <i>v nejvyšší patře</i>; unikátní renesanční, objednal Rudolf I. • zvon Zikmund – <i>I. patro</i>; renesanční¹⁵⁴⁹, odlil Tomáš Jaroš (na 2. pokus), zde třetí – největší zvon v ČR – průměr 2,5 m, výška 2 m, váží asi 16 tun; odlit na 2. pokus – bohatá reliéfní výzdoba, též na motivy Dürera – používá se jen několikrát do roka, k rozhoupání je potřeba 6 zvoníků – legenda: puklé ½ tunové srdce značí pohromu – naposled 2002, největší povodně – další 3 zvony – <i>II. patro</i>; menší renesanční – Václav, Jan Křtitel a Josef
17	vpřed boční lodí	3. kaple vP	<p>3. jižní kaple – vitřáž¹⁹²⁹ (Kyselá) – <i>nahoře</i> Boží oko, <i>níže</i> sv. Kryštof (vítězství nad vodou); <i>níže</i> vyobrazena rizika, jež lze pojistit: <i>nahoře upr.</i> krupobítí, <i>vP</i> oheň aj.;</p> <ul style="list-style-type: none"> – kuriozita: název sponzora – zde Česká pojišťovna; všimněte si i jinde
18	vpřed lodí	1. kaple vP (poslední)	<p>→ ÚKOL PRO STUDENTY č. 9 Kaple sv. Ludmily – <i>osobnost světice, socha sv. Ludmily, sousoší křtu, vitřáž</i></p>
19	vpřed lodí před východ	plastický půdorys	<p>Opakování – <i>společně shrňme základní fakta o katedrále</i>:</p> <ul style="list-style-type: none"> – předchozí stavby – rotunda, bazilika – <i>viz na zdi</i>: názorné plastické půdorysy – budování – gotická fáze, Parléř, novogotická dostavba – pojem katedrála – církevní, architektonický

			<ul style="list-style-type: none"> – znaky katedrální formy – trojlodí, příčná loď, vysoký chór, ohoz, kaple; triforium – hroby osobností – nadzemní mauzoleum, hrobka v kryptě, hroby v chóru, náhrobek sv. Jana Nepomuckého, kaple sv. Václava – význam – církevní, státní, umělecký <p>ORGANIZACE: katedrálu opustíme jižními dveřmi záp. průčelí; venku vL je WC; pokud je otevřen jižní vstup, možno se vrátit do příčné lodi a vyjít zde; dál obejdeme chrám vL (samostatná exkurze) nebo vP (návaznost „Pražský hrad“)</p>
20	zL obejít katedrálu	10 m před mozaiku	<p>JIŽNÍ PRŮČELÍ</p> <p>Zlatá brána – neobvyklý slavnostní jižní vstup do chrámu od královského paláce</p> <ul style="list-style-type: none"> – klenba s visutými svorníky; gotické prvky se nedochovaly (jen zlomky – konzola) – novodobé mozaiky Adam a Eva, Ukřižování (Svolinský) – mříž¹⁹⁵⁵ s bronzovými reliéfy zvěrokruhu (Horejc) – vL na pilíři: kopie pamětní desky¹³⁹⁶ se zápisem o stavbě katedrály <p>→ ÚKOL PRO STUDENTY č. 10</p> <p>Mozaika posledního soudu – vznik, restaurování, zobrazení Krista a patronů, popis a smysl Posledního soudu</p>
21	popojít dozadu	vedle schodiště, lavičky	<p>Katedrála – rozlišme 2 fáze výstavby – odděluje je Velká věž, rozdíl v barvě pískovce</p> <ul style="list-style-type: none"> vP gotický chór, vL novogotické trojlodí a příčná loď – dělí je 5 století – opěrný systém – pilíře s oblouky zvenčí podpírají konstrukci; věžičky fiály, na nich krabi, nahoře kytky; chrlíče – ochranná bájná zvířata <p>Velká jižní věž – postavili převážně synové Parléře v tzv. krásném slohu, výška 97 m</p> <ul style="list-style-type: none"> – přerušily husitské války, zakončena renesančně; barokní helmice a 4 vížky – plán možná počítal i se Severní věží – později položeny její základy, ale nevznikla – při dostavbě zvažováno změnit neobvyklé zakončení na novogotické – nestalo se – hrotité okno – kopie zlacené ren. mříže, za ní zvon Zikmund; monogram Rudolfa – 2 ciferníky – horní ukazuje hodiny, dolní minuty
Konec			

Zpracoval RNDr. Stanislav Koňářík, OA Vinohradská, verze 2014-01-01